

poznamo nekropole. V Novem mestu jih je bilo več, največja se je širila prav na Kapiteljski njivi.

Z zaščitnimi izkopavanji na tem območju je pričel T. Knez, ki je raziskal eno gomilo (glej T. Knez, Novo mesto III. Knežja gomila, *Kapiteljska njiva*. Carniola Archaeologica 3, 1993). Po njegovi smrti je delo nadaljeval B. Križ. Ker gomile zaradi oranja niso bile več vidne, hkrati pa so na istem območju našli tudi latensko plano grobišče in grobove iz pozne bronaste dobe, se je odločil za izkop celotnega areala. Tako so doslej na Kapiteljski njivi raziskali šestnajst halštatskih gomil, več deset bronastodobnih in čez 700 latenskih grobov, kar uvršča Novo mesto med največja prazgodovinska najdišča, kar jih poznamo v jugovzhodnih Alpah.

Ob tem se mi zdi potrebno poudariti, da je imelo to veliko delo, ki še vedno ni končano, ves čas značaj zaščitnega izkopavanja. To omenjam predvsem zaradi tega, ker lahko v zadnjem zvezku *Enciklopedije Slovenije* preberemo med drugim tudi geslo avtorja Bojana Djuriča "Zaščitna izkopavanja" v katerem pa ni najti o Novem mestu niti besedice. Omenjeno geslo je značilen primer pisanja brez prisotnosti zgodovinskega spomina, kar je seveda za leksikalne publikacije nesprejemljivo. V njem so namreč detajlno našteje zaščitno izkopane lokacije ob slovenskem avtocestnem križu (po letu 1991), medtem ko avtor več kot polstoletna zaščitna prizadevanja starejše generacije slovenskih arheologov odpravi v enem samem stavku. Drznem si trditi, da so na primer raziskave Kneza in Križa v Novem mestu, izkopavanja Perčeve in Tomaničeve v Ormožu, pa Guština v Brežicah, Pahiča v Pobrežju, Puša v Ljubljani in nenazadnje Svovljska v Tolminu, Kobaridu in na Mostu na Soči za slovensko, da ne rečem evropsko prazgodovinsko arheologijo, vsaj tako pomembna, kot so izkopavanja na avtocestnem križu. Vsako zase predstavlja viden dosežek, za nekatera med njimi pa bi lahko mirne duše rekli, da so povzročila tektonske premike o vedenju naše prazgodovine.

Pa se rajši vrnimo v Novo mesto in k obema katalogoma. Križ ju je zasnoval po ustaljenem konceptu, saj je vsebino razvrstil na podoben način, kot je to pred njim storil T. Knez. Po predgovoru in uvodu je najprej predstavil Novo mesto, nato Kapiteljsko njivo in način izkopavanja. Nadaljnja poglavja so posvečena detajlni predstavitvi gomil, grobnim pridatkom (orožje, nakit, lončenina, predmeti okrašeni v situlskem stilu) in bogatejšim grobovom. Sledi poglavje z relevantno literaturo in nato še katalog z opisi grobov in gradiva.

V obeh knjigah je torej objavljeno gradivo, česar smo lahko le veseli, saj so postali na ta način rezultati izkopavanj dostopni za interviranim strokovnjakom. Vendar pa moramo omeniti, da sta obe publikaciji tudi bogato opremljeni, kar daje slutiti, da je imel avtor pred očmi še ostalo bralstvo. To lahko sklepamo tudi iz vsebine nekaterih poglavij, ki so napisana dokaj poljudno in strokovnjaku ne prinašajo bistvenih novosti. Rekel sem že, da je tak koncept zbirke *Carniola Archaeologica* postavil T. Knez. Ali sta bili na ta način res ubiti dve muhi na en mah, pa je drugo vprašanje. Sam namreč zagovarjam koncept ločenih izdaj.

Knjiga za ljubitelje arheologije naj bo napisana poljudno in je lahko bogato ilustrirana. Vanjo ne sodijo strokovna poglavja, ki jih laik itak ne razume in ki so takemu delu zanesljivo odveč. Na drugi strani pa seveda znastvene ali strokovne knjige ne smemo obremenjevati s stvarmi, ki jih obvlada že vsak študent arheologije. Vprašanje je tudi, kako dolgo si bomo v strokovnih arheoloških publikacijah še lahko privoščili celostranske fotografije gradiva in raznih vedut, ki so seveda paša za oči, s strokovnega stališča pa prinašajo bolj malo uporabnih informacij.

S temi pomisleki, ki sem jih že pred leti nanizal ob izidu prvega zvezka novomeških katalogov, seveda ne želim zmanjševati pomena obeh Križevih knjig. Nasprotno, dajem jih v premislek, kako bi se dalo v prihodnje izboljšati kvaliteto naših publikacij. Na nekaj pomanjkljivosti pa bi v obeh katalogih vendarle

rad opozoril. Tičejo se predvsem slikovnega gradiva. Tako na primer v prvem zvezku manjkajo ob tlorisih grobov smeri neba, zato jih ni mogoče vpeti v prostor. Preveč shematični so tudi tlorisi gomil. V njih namreč niso navedene globine grobov, s čemer je onemogočeno ugotavljanje stratigrafskih odnosov in s tem tudi redosleda pokopov. V načrtih niso zabeležene sporadične najdbe. Te pomanjkljivosti bi kazalo v prihodnje odpraviti.

Naj zaključim. Borut Križ je vsekakor arheolog, ki ve, kaj hoče. Ker redno spremljam njegova izkopavanja, lahko rečem, da so vzorna in metodološko dognano izpeljana. Uspešne in odlično obiskane so bile tudi njegove velike razstave o Novem mestu v pozni bronasti ter starejši in mlajši železni dobi. Za vsako je napisal razstavni katalog, ob tem pa je pripravil še temeljno objavo štirih gomil s Kapiteljske njive. Dobro bi bilo, če bi ga posnemali tudi drugi slovenski arheologi.

Janez DULAR

Od antičnega vrča do majolike. Katalog razstave / Vom antiken Krug bis Majolka. Ausstellungskatalog. Dolenjski muzej, Novo mesto 1996. ISBN 961-90219-2-4. 172 str., ilustr.

Namen razstave je bil predstavitev lončarstva na Šentjernejskem polju s posebnim poudarkom na 19. in 20. stoletju. V katalogu so štirje sestavki, v katerih je predstavljen predvsem material iz različnih obdobij lončarstva na tem prostoru.

V prvem najobširnejšem delu je predstavljeno lončarstvo v 19. in 20. stoletju. Na začetku so predstavljeni ljudje, ki so se preživljali s to obrtjo in tisti, ki jo opravljajo še danes. Sledi predstavitev znanja teh ljudi; od kopanja glin, tehnik izdelovanja posode in okrasa, vse do prodaje izdelkov na trgih. Podan je tudi opis in razlaga načina uporabe posameznih predmetov, nato pa sam katalog eksponatov. (Ob tekstu so vedno tudi risbe ali slike.)

V drugem delu je na kratko predstavljena proizvodnja keramike na tem območju od predrimskega v zrelo obdobje rimske zasedbe. Na podlagi izbora arheološkega materiala iz različnih najdišč je predstavljena antična keramika na Dolenjskem, za katero so značilni predvsem izdelki domačih delavnic, ki večkrat posnemajo oblike tujih izdelkov.

V tretjem delu je predstavljena tipološka in kronološka razdelitev keramičnega posodja, ki jo je razvila Vida Stare na podlagi materiala z izkopavanj v opuščnem srednjeveškem mestu na Šentjernejskem polju Otok pri Dobravi-Gutenwerth, ki je nastalo, se razvilo in izginilo v obdobju od 10. do 15. stoletja.

Četrty in zadnji sestavek je poročilo izkopavanj v neposredni bližini kartuzije Pleterje, kjer sta bili dokumentirani dve poselitveni fazi in nad njima še odpadni material, ki je bil domnevno zavrnjen po obnovitvenih delih, med 16. in 17. stoletjem.

Ob slovenskem je tudi tekst v nemščini. Članke dopolnjuje veliko slikovnega gradiva, tabele in sheme.

Ivan Marija HROVATIN

Pozdravljeni, prednamci! Ljubljana od prazgodovine do srednjega veka / Ancestral encounters. Ljubljana from Prehistory to the Middle Ages. Dirjec Božena et al. (ur.). Cankarjev dom, Mestni muzej Ljubljana, Ljubljana 1996. ISBN 961-90351-1-9. 118 str.

Knjiga *Pozdravljeni, prednamci!* je nastala kot spremna publikacija arheološko-zgodovinske razstave, katere namen je bil predstaviti nastanek Ljubljane in zgodovino poselitve Ljubljanske kotline od paleolitika do prve omembe imena